

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
TİCARET BAKANLIĞI

Yaş Meyve ve Sebze Sektör Raporu

İhracat Genel Müdürlüğü
Tarım Ürünleri Daire Başkanlığı

ÜRETİM

Bitkisel üretim Türk tarımının lokomotif sektörü olup bitkisel çabuk bozulan ürünler sektörünün bel kemiğini oluşturmaktadır. Çeşitli ekolojik koşulların mevcudiyeti tamamı ılıman çoğu subtropikal ve bazı tropikal ürünlerin yetiştirilmesine neden olmaktadır.

Türkiye, dünyanın önde gelen taze incir üreticisi ve ihracatçısıdır. Bursa'da yetişen "Bursa Siyahi" ve Mut'ta yetişen "Mut İnciri", üretim ve ihracat açısından dünya taze incir tüketiminde en çok rağbet gören çeşitlerdir.

Salatalık, Türk seralarında yetiştirilen geleneksel sebzelerden biridir. Çıtır salatalık olarak bilinen sulu eti ve hoş tadı olan salatalık cinsi Türkiye'de yaygın olarak yetiştirilmekte olup salatalar için kullanılmaktadır. Çıtır salatalıkların bu özellikleri ithalatçılar arasında oldukça popüler olmasına neden olmaktadır.

Yukarıda belirtilen ürünlere ek olarak, seracılıkta üretim tekniklerinin uyarlanması sayesinde birçok sebze yıl boyunca üretilmektedir. Seralarda yetiştirilen başlıca ürünler domates, salatalık, yeşil biber, patlıcan ve kabak gibi ürünlerdir.

Organik ürünlere olan talep Türkiye için yeni ihracat fırsatları da yaratmıştır. Türkiye, sahip olduğu yüksek üretim potansiyeli sayesinde son yıllarda önemli miktarlarda organik olarak yetiştirilmiş yaş meyve ve sebze ihraç etmeye başlamıştır.

Türk yaş meyve ve sebze ihracatçıları, müşterilerinin sağlık ve çevreyle ilgili hususlarının bilincinde olup hem yasal hem de piyasa gerekliliklerine uygun ürünler sunarak müşterilerinin ihtiyaçlarını karşılamaktadır. ISO 9001, ISO 22000, HACCP, GAP ve THE GLOBALGAP gibi araçlar kalite, gıda güvenliği ve çevre bilincinin önemli göstergelerinden kabul edilmektedir. Dünya yaş meyve ve sebze ticaretini etkileyen bu gereklilikler Türk ihracatçıları tarafından başarıyla benimsenmektedir.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre 2022 yılında ülkemiz yaş meyve üretim miktarı bir önceki yıla göre %7,7 oranında artarak yaklaşık 26,8 milyon ton olarak gerçekleşmiştir.

Meyveler içinde önemli ürünlerin üretim miktarlarına bakıldığında bir önceki yıla göre, kayısı %0,4, zerdali %18,9, kivi %31, kiraz %16,7 oranında artmıştır. Turunçgil grubunda ise mandalinada %2,5, turunçta %7,4 oranında artış olmuştur.

2022 yılında yaş sebze ürünleri üretim miktarı bir önceki yıla göre %0,5 oranında azalarak 31,6 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Sebze ürünleri alt gruplarında üretim miktarları incelendiğinde, yumru ve kök sebzelerde %0,4 oranında, meyvesi için yetiştirilen sebzelerde %1,2 oranında oranında azalış olurken, başka yerde sınıflandırılmamış diğer sebzelerde %7,1 oranında artış olmuştur.

Sebzeler grubunun önemli ürünlerinden domates üretimi %0,7 oranında azalarak 13 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Ayrıca hıyar üretimi %2,6 artmış, patlıcan üretimi %6, kabak üretimi %3,2, bamya üretimi %6 oranında azalmıştır.

İHRACAT

Toplam tarımsal ihracatın yaklaşık %10'unu oluşturan yaş meyve ve sebze ihracatının değeri 2022 yılında bir önceki yıla göre yaklaşık %7,1 azalışla yaklaşık 2,9 milyar ABD Doları oldu. 2022 yılında ihraç edilebilir yaş meyveler arasında 900 milyon ABD Doları gibi önemli bir değerle turunçgiller ilk sırada yer almaktadır. Mandalina (461 milyon ABD Doları) toplam narenciye ihracatında değer bazında ilk sırada yer almakta olup, başlıca ihraç çeşidi "Satsuma"dır. 271 milyon dolarla ikinci sırada yer alan Türk limonu, doğal ve modern soğuk hava depoları sayesinde yıl boyu satılmaktadır. Başlıca ihraç çeşitleri "Interdonato" ve "Lamas"tır.

Diğer taraftan, Domates ise toplam yaş meyve sebze ihracatında değer bazında %12,9'luk payla 373,6 milyon ABD Doları karşılığı ile önemli bir yere sahiptir. İhraç edilen diğer önemli ürünler, toplam yaş meyve ve sebze ihracatının % 6'sını oluşturan üzüm ve % 4,6'sını oluşturan kirazdır. Yüksek kalitesi ve lezzetli tadı nedeniyle alıcılar arasında büyük popülerlik kazanması nedeniyle, Türk kiraz ihracat hacmi son on yılda dikkate değer bir artış göstermiştir. Ayrıca, sofralık üzümler arasında "Sultana" en çok ihraç edilen çeşitler arasında yer almaktadır. Bu arada incir, ayva ve nar gibi egzotik Türk meyveleri de yabancı alıcılar tarafından giderek daha fazla tanınmaktadır. Yaş sebze sektörünün diğer başlıca ihraç ürünleri ise salatalık-turşu, biber ve soğandır.

Son beş yılda Türkiye'nin yaş meyve ve sebzeleri çok popüler hale geldi ve bu popülerlik sayesinde dünya çapında 120'den fazla noktaya (serbest bölgeler dahil) sevk edilmektedir. Türkiye, BDT, AB, Orta Doğu ve Körfez ülkelerinde pazar paylarını artırmaya devam etmektedir. Rusya Federasyonu, Almanya, Ukrayna, Romanya, Irak Türk yaş meyve ve sebzeleri için önemli pazarları olmuştur. Söz konusu ürün grubunun önde gelen ihracat noktalarından biri olan Rusya Federasyonu, 2022 yılında 1,1 milyar ABD doları ile Türkiye'nin toplam yaş meyve ve sebze toplamında %38,6'lık bir paya sahiptir. Almanya, Türkiye'nin yaş meyve sebze ihracatında bir diğer önemli pazardır.

Tablo 1. Ülkelere Göre Yaş Meyve ve Sebze İhracatımız

Ülkeler	2019		2020		2021		2022		Pay 2022 (%)
	Tons	\$1000	Tons	\$1000	Tons	\$1000	Tons	\$1000	
Rusya Federasyonu	1.039.492	743.667	1.369.402	953.688	1.490.691	1.012.335	1.468.271	1.103.976	38,66%
Almanya	900.046	220.632	570.513	202.479	179.505	278.171	162.637	234.716	8,22%
Ukrayna	134.519	209.746	158.214	241.688	760.123	232.263	330.602	197.907	6,93%
Romanya	325.612	159.163	366.911	192.437	430.224	214.812	235.754	196.974	6,90%
Irak	162.544	124.068	218.669	167.756	264.437	207.345	822.924	124.653	4,37%
Polonya	137.155	68.182	149.017	80.314	186.227	104.102	116.543	95.516	3,35%
Bulgaristan	55.975	42.050	85.630	62.980	453.634	95.428	162.936	90.738	3,18%
Hindistan	274.308	61.199	222.367	48.789	96.178	73.982	101.098	67.936	2,38%
İsrail	36.300	44.234	50.851	54.589	90.431	68.032	85.016	64.977	2,28%
Hollanda	24.273	29.880	27.193	41.551	81.491	62.024	51.556	62.773	2,20%
Liste Toplamı	3.090.224	1.702.821	3.218.767	2.046.271	4.032.941	2.348.494	3.537.337	2.240.166	78,46%
Genel Toplam	3.976.173	2.192.805	4.306.818	2.669.756	5.150.950	2.995.748	4.882.759	2.855.347	100

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Tablo 2. Ürün Bazlı Yaş Meyve ve Sebze İhracatımız

Ürünler	2019		2020		2021		2022		Pay 2022 (%)
	Ton	\$1000	Ton	\$1000	Ton	\$1000	Ton	\$1000	(Miktar)
Mandalina	752.715	344.565	871.438	444035	931.519	455.117	881.393	460.768	18,10%
Limon	472.818	243.540	470.764	271.438	621.665	292.283	593.677	271.113	12,20%
Domates	534.615	303.001	518.446	311.759	616.958	360.739	520.210	373.612	10,70%
Elma	255.951	89487	210.837	110638	354.054	178525	379.954	166.257	7,80%
Soğan	227.052	52414	219.554	51302	273.686	44818	47.463	24.119	1,00%
Patates	144.314	26.444	123.942	22.552	265.025	46.994	158.561	20.499	3,20%
Üzüm	205.685	150017	212.323	157863	264.888	205326	222.914	175.450	4,60%
Portakal	236.326	91.191	280.793	130.513	256.163	104.826	316.400	98.417	6,50%
Biber	111.319	124540	150.853	156266	190.675	197981	159.099	201.447	3,30%
Nar	155.159	97.439	187.210	125.077	178.504	133028	179.014	117.034	3,70%
Şeftali	105.331	89.784	163.380	152.145	170.437	169.141	204.210	199.418	4,20%
Greyfurt	139.249	71.355	184.476	91.986	148.999	81.719	133.734	70.090	2,70%
Kabak	72.260	48.181	75.822	51.036	109.871	69.219	104553	73.034	2,10%
Hıyar	54.613	36.775	69.955	50.550	92.839	67.538	107194	71.417	2,20%
Armut	43.115	23.939	64.585	42.517	83.517	51601	90.399	47.808	1,90%
Kiraz	80.506	183.835	87.253	223.709	70.467	183.452	57.291	134.046	1,20%
Kayısı	67.637	38.096	64.709	55.638	69.959	61.839	96.842	82.571	2,00%
Çilek	25.333	24.846	25.301	24.476	42.151	46.172	37.420	31.560	0,80%
Erik	44.454	17.018	47.793	31.641	38.748	26.941	47.463	24.119	1,00%
Patlıcan	19.803	13.188	28.809	17.940	34.054	20.247	26.730	18.969	0,50%
Liste Toplamı	3.748.255	2.069.655	4.058.243	2.523.081	4.814.179	2.797.506	4.364.519	2.661.749	89,40%
Genel Toplam	3.976.173	2.192.805	4.306.818	2.669.756	5.150.950	2.995.748	4.882.759	2.855.347	100,00%

Kaynak: Ticaret Bakanlığı